

közötti feszültségekben, a világi papság és a szerzetesség közötti különbségekben, a hívők-nem hívők, a világiak-egyháziak, a férfiak-nők közötti különbségek értelmezésében, az ökumenizmus kérdésében, a szekularizációval szemben kialakított álláspontunkban stb.

A pluralista gondolkodás sok mindent át tud hidalni. Példának vehetjük egy ausztriai női kolostorban megvalósított pluralizmust. A nővéreközösségben a zsinati megújulás, a ruha- és életmódreform belső forradalmat okozott. A nővérek a maguk pluralista döntését úgy találták meg, hogy az intézmény keretében két önálló komunitásba szerveződtek, s mindenkinek joga volt ahhoz csatlakozni, melyik jobban megfelelt az ő igényének. A kettősséget el kellett viselniük; de helyreállt a béke és a szeretet közöttük.

Sok egyházi konfliktusunkat a legjobb volna a – valóban hatékony – pluralizmus alapján megoldani.

Barna Gábor

BÁLINT SÁNDOR, A NÉPRAJZTUDÓS

Ez év május 10-én volt tíz éve annak, hogy a szegedi egyetem nyugalmazott néprajzprofesszora, Bálint Sándor egy tragikus autóbaleset következtében elhunyt. A temetésén megjelent százak és ezrek – tanítványok, pályatársak és tisztelők – sokasága jelezte, hogy kiváló pedagógust, jeles tudóst búcsúztatnak. A katolikus püspöki kart Lékai László prímás, esztergomi érsek képviselte.

Bálint Sándort már életében is nagy tisztelet és szeretet övezte. Lelket és gerincet erősítő példa volt sokak számára hűsége hitéhez, Egyházához, szeretett városához, s az, ahogyan a sok méltatlan mellőztetést viselte. Az elmúlt évtized szinte legendássá tette alakját. Tisztelői boldoggá avatásán fáradoznak, hogy a keresztény magyar értelmiség örök példaképe legyen. Ki volt hát ez a rendkívüli ember?

Szeged-Alsóvárosan, Szeged hagyományosan paraszti városrészében született 1904-ben egyszerű paprikatermelő parasztcsaládban. Édesapja korai halála után édesanyja egyedül nevelte. A szülői házban és a rokonságon keresztül ismerte meg az alsóvárosi társadalmat és azt a hagyományos életmódot, amelynek később tudós kutatója lett.

Az elemi és polgári iskola elvégzése után a piarista atyáknál érettségizett. Szegeden végezte az egyetemet, s lett tanítóképzői tanár. Itt habilitálta őt egyetemi magántanárrá 1934-ben Solymossy Sándor professor, az ország első néprajzi tanszékének vezetője. Ettől kezdve élete a tanszék

átmeneti megszüntetése és a későbbi személyes megpróbáltatások ellenére szorosan összefonódott a szegedi egyetemével egészen az 1960-as évek közepéig, amikor koholt vádak alapján bíróság elé állították, elítélték és nyugdíjba kényszerítették. Nem ekkor szenvedett először nézeteiért. Életrajzában maga írja: "A pálya sokszor megpróbált, nem kényeztetett el, de soha meg nem keseredtem; a hivatástól, a szolgálattól egy percre sem távolított el." A mellőzötteseket fokozott munkával tette elviselhetővé. Naplójegyzeteinek közreadása bizonyára sok mindent elárulna nemcsak önmagáról, hanem akkori közállapotainkról is. Az első félreállítás után jelent meg a Szegedi szótár két kötete 1957-ben, amely máig legjobb tájnyelvi szótárunk. A nyugdíjazás utáni másfél évtized pedig – amelynek nagy anyagi gondjain a hű barát, Hamvas István alsóvárosi plébános igyekezett segíteni – a termékeny összefoglalások, a nagy szintézisek időszaka volt. Ekkor írt munkái a magyar néprajztudomány európai szintű teljesítményei, nélkülözhetetlen kézikönyvei lettek.

Már három kiadásban (1973-ban, majd 1978-ban és 1989-ben) jelent meg Karácsony, húsvét, pünkösöd című könyve a nagy ünnepek hazai hagyományvilágáról, s ezt egészítette ki az Ünnepi kalendárium két kötete a szentek és Szűz Mária ünnepeinek hazai történetéről, népi hagyományairól. E művek kiadásával a Szent István Társulat katalógus kiadást teljesített. Ezekben teljesebben ki a korábbi évtizedek kutatásai. Bálint Sándor a két világháború között a vallási néprajz egyik hazai megteremtője volt. Számos tanulmányt, könyvet publikált a vallásos – elsősorban katolikus – népeletről. Könyvritkaság ma már az "Egy magyar szentember. Orosz István önéletrajza" címmel 1942-ben kiadott munkája, amelyben az országSZerte ismert jászladányi énekesember, búcsúvezető önéletrajzát adta közre, és tanulmányban vizsgálta a hasonló típusú paraszti egyéniségeket. A Sacra Hungaria című 1944-ben Kassán megjelent tanulmánykötetének írásai a magyar vallásos népelet több területének – Mária-tisztelet, búcsújárás, halottkultusz stb. – magyarországi történetével, néprajzával, táji színeivel és nemzetközi kapcsolataival foglalkoznak. Sok-sok tudományos probléma, amellyel napjainkban a néprajztudomány foglalkozik, ezekben a könyvekben bukkan fel először. Legszebb néprajzi esszéink közé sorolhatjuk a Boldogasszony vendégségében című kis könyve fejezeteit, amelyekben a történelmi Magyarország legjelentősebb Mária-kegyhelyeit mutatja be. A keresztény hitben, a Mária-tiszteletben összetalálkozó kárpát-medencei népek egymásrautaltságáról írott sorai fájdalmasan aktuálisak ma is.

A vallási néprajz, a vallásos népelet kutatása az "Édesanyjai jussot" jelentette Bálint Sándor számára. Az édesapai örökség a szeretett szülőváros múltjának, művelődéstörténetének, népeletének kutatása volt. Szegeddel, a szegedi nagytájjal: a "szegedi nemzettel" könyvek és tanulmányok egész sorában foglalkozott. Méltán nevezte őt Trogmayer Ottó, a szegedi múzeum igazgatója a "legszőgedibb szögedinek". E kitartó munkálkodás-

nak köszönhetjük, hogy magyar városaink közül Szeged múltját ismerjük legjobban.

Bálint Sándor kevés elismerést kapott életében. Az utókor, mintha csak saját lelkiismeretét szeretné megnyugtatóni, most nem fukarkodik ezzel. Intézmények s utca viseli a nevét, s az elmúlt évben, születése 85. évfordulóján a város szobrot állított neki az alsóvárosi ferences templom melletti téren. Ez év május 10-én pedig tudományos üléssel emlékezett nagy fiára.

Bálint Sándor nagy szellemi értéket képviselő hagyatéka a szegedi múzeumba került. Kezelését egy kilenctagú kuratórium látja el, amely szeretné a kéziratban rejlő holt értékeket élővé tenni, azaz a tudományos kutatásba bekapcsolni. Ezért vállalta épp e sorok írója a hagyatéék felhasználásával is a magyarországi búcsújárás történetének és néprajzának feldolgozását. A könyv a Corvina Kiadó gondozásában a Szentatya jövő évi látogatására jelenik meg.

Bálint Sándor munkásságát sajátosan egyéni szemléletmódja és sokoldalú, magas szintű felkészültsége miatt nagyon nehéz folytatni az általa megjelölt úton. Kósa László tudománytörténeti áttekintése szerint Bálint Sándor "a népi katolicizmust nemcsak tárgyává tette, hanem tudományos munkája alapjává is". Kissé másképp fogalmazva azt mondhatjuk, hogy a népi kultúrát belülről is egységben, ugyanakkor – tudósi felkészültségével – kellő távlatból látta. S egyaránt képzett volt az irodalom, a nyelvészet, a filozófia, a teológia, a művészettörténet, s általában az európai művelődéstörténet területén. Ezért tudott fontos összefüggéseket észrevenni. Munkáit szép stílusban, Tömörkény, Móra és Juhász Gyula nyelvén írta.

A hívő katolikus Bálint Sándor kereszténységét a lehető legtermészetesebb módon élte. Ez adott neki erőt a megpróbáltatások elviseléséhez, ez biztosította lelkének szinte Szent Ferenc-i derűjét. A háború idején segített az üldözöttek bűjtatásában. A háború után pedig a kereszténydemokrata párt tagjaként, országgyűlési képviselőként, politikusként is igyekezett a keresztény humanista eszméket a gyakorlatba átültetni. Mindinkább elajlasodó világunk azonban ennek a tevékenységnek hamarosan véget vetett. Életének ezekről az eseményeiről keveset tudunk. Érdemeivel – ellenében néhány pályatársával – sosem dicsekedett. Ismerte és élte az Írást.

Ezért lehet példaképünk mint tudós és mint ember is. Hagyatékának feldolgozásával, könyveinek újrakiadásával pedig remélhetőleg újra alakítólag lesz jelen mai világunkban.